ePublishing

Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 20, No 3 (2013)

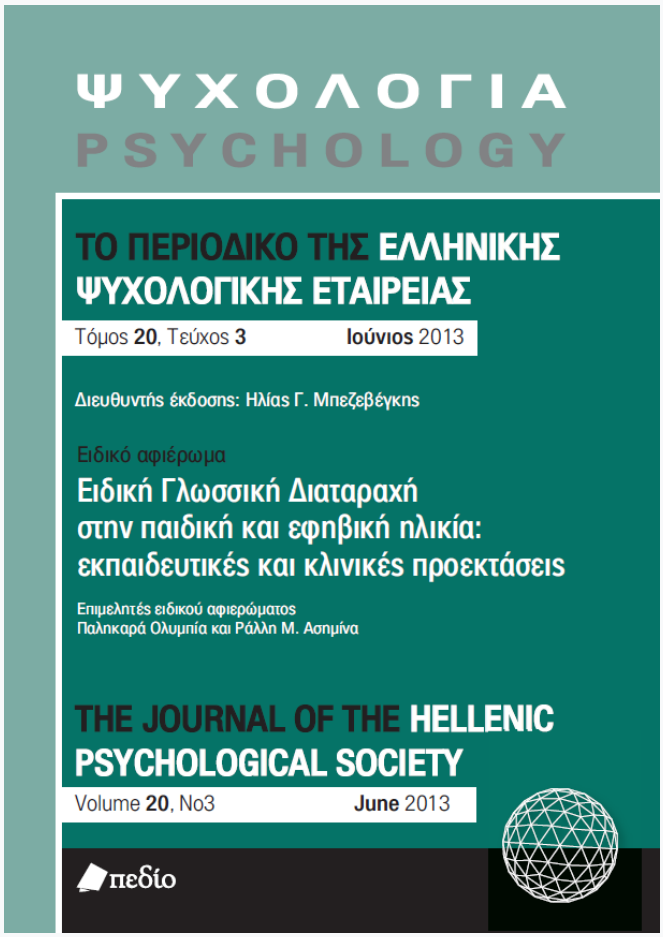

Deviations in lexical development of Greek-speaking infants and toddlers

Σοφία Παρίζη, Αρετή Οκαλίδου, Αργυρώ Χαχούδη, Κάκια Πετεινού

doi: 10.12681/psy_hps.23540

Copyright © 2020, Σοφία Παρίζη, Αρετή Οκαλίδου, Αργυρώ Χαχούδη, Κάκια Πετεινού

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0.

To cite this article:

Παρίζη Σ., Οκαλίδου Α., Χαχούδη Α., & Πετεινού Κ. (2020). Deviations in lexical development of Greek-speaking infants and toddlers. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, *20*(3), 247–265. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23540

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 26/01/2026 06:02:31

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ, 2013, 20 (3) ◆ 247-265 PSYCHOLOGY, 2013, 20 (3) ◆ 247-265

Αποκλίσεις στην ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά βρεφικής και πρώιμης προσχολικής ηλικίας

Σοφια Παριζη[1], Αρετη Οκαλιδου[2]

Αργυρω Χαχουδη[3] & Κακια Πετεινου[4]

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αφορά μια πρώτη διερεύνηση της ανάπτυξης του δεκτικού και του εκφραστικού λεξιλογίου σε ελληνόπουλα με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) ηλικίας 0:6-3:6 ετών. Τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) παρουσίασαν σημαντική απόκλιση από τον μέσο όρο, συγκριτικά με συνομηλίκους τους (ομάδα τυπικής ανάπτυξης) και βρίσκονται σε επικινδυνότητα για γλωσσική καθυστέρηση. Η εργασία αποτελεί μέρος ευρύτερης έρευνας, που αφορά την προσαρμογή στα ελληνικά δεδομένα του ερωτηματολογίου Cypriot-Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999). Διερευνάται η σύγκριση των επιδόσεων στο δεκτικό έναντι του εκφραστικού λεξιλογίου στις ανωτέρω ομάδες και η σχέση δημογραφικών παραγόντων και ανάπτυξης του λεξιλογίου. Η σύγκριση του εκφραστικού και του δεκτικού λεξιλογίου μεταξύ των παιδιών με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ) και των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ), δηλαδή με πιθανότητα γλωσσικής καθυστέρησης, κατέδειξε ότι και στις δυο ομάδες του δείγματος, το δεκτικό λεξιλόγιο αναπτύσσεται νωρίτερα από το εκφραστικό. Ωστόσο, έγινε εμφανές ότι η διαφορά στην ανάπτυξη του δεκτικού έναντι του εκφραστικού λεξιλογίου ήταν μεγαλύτερη για τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ). Επιπλέον, δεν βρέθηκαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) και στην ομάδα ελέγχου ως προς τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά.

Λέξεις-κλειδιά: Αργοπορία στην ανάπτυξη του λόγου, Ελληνόπουλα σε επικινδυνότητα για αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή, Λεξιλογική ανάπτυξη και αποκλίσεις σε νήπια.

1. Διεύθυνση: Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Εγνατίας 156, 1591, Θεσσαλονίκη 540 06. Τηλ.: 2310-891358. E-mail: sofia.parizi@hotmail.com
2. Διεύθυνση: Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Εγνατίας 156, 1591, Θεσσαλονίκη 540 06. Τηλ.: 2310-891358. E-mail: okalidou@uom.gr.
3. Διεύθυνση: Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Εγνατίας 156, 1591, Θεσσαλονίκη 540 06. Τηλ.: 2310-891358. E-mail: yrou.ch@gmail.com
4. Διεύθυνση: Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Διογένους 6, Εγνωμή, 22006, Λευκωσία 1516, Κύπρος. Τηλ.: 0035-22713117. E-mail:K.Petinou@euc.ac.cy.

1. Εισαγωγή

Η γλώσσα αναπτύσσεται στην προσχολική ηλικία με ταχύ ρυθμό και πολλές αλλαγές λαμβάνουν χώρα για την επίτευξη των γλωσσικών αναπτυξιακών ορόσημων (Κατή, 2001). Είναι γνωστό ότι τα παιδιά της ίδιας ηλικίας κατακτούν τη γλώσσα με διαφορετικό ρυθμό. Αν και οι γλωσσικές διαταραχές στον παιδικό πληθυσμό συναντώνται συχνά ως αποτέλεσμα αναπτυξιακών διαταραχών, ωστόσο, αρκετές είναι οι περιπτώσεις των παιδιών, τα οποία, χωρίς να παρουσιάζουν καμία άλλη διαταραχή, εμφανίζουν γλωσσική καθυστέρηση ή διαταραχή στην προσχολική ηλικία.

Στην Ελλάδα υπάρχουν λίγες έρευνες σχετικές με την εκτίμηση του ποσοστού των παιδιών που παρουσιάζουν γλωσσική καθυστέρηση στην προσχολική ηλικία. Σε έρευνα των Okalidou και Kampanaros (2001), χρησιμοποιώντας την Προσαρμοσμένη Επικοινωνιακή Κλίμακα για Νηπιαγωγούς (adapted-Communication Checklist for Preschool Teachers a-CCPT), εκτιμήθηκε ότι περίπου το 6-8% των νηπίων ύστερης προσχολικής ηλικίας εμφανίζει καθυστέρηση στη γλωσσική έκφραση. Οι Πρωταγόρα-Λιανού, Γιαννοπούλου και Συκιώτου (2003), επίσης, εκτίμησαν ότι η συχνότητα καθυστέρησης του λόγου σε παιδιά μικρότερα των 5 ετών που «βρίσκονταν» σε αναμονή σε εξωτερικά ιατρεία είναι 9,4%.

Η γλωσσική καθυστέρηση ή διαταραχή προσδιορίζεται κατόπιν λογοθεραπευτικής αξιολόγησης μετά τους 36 μήνες ζωής (Petinou, Constandinou & Kapsou, 2011). Σύμφωνα με διεθνείς έρευνες που έγιναν σε ηλικίες μικρότερες των 3 ετών, διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά μπορούν να εμφανίσουν αρχικά μια αργοπορία στον λόγο (Rescorla, Mirak, & Singh, 2000) χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι θα εμφανίσουν γλωσσική καθυστέρηση. Τα παιδιά αυτά αναφέρονται ως παιδιά με «Αργοπορία στην Εξέλιξη του Λόγου» (ΑΕΛ) (Πετεινού & Οκαλίδου, 2010) σε αντίθεση με τα παιδιά με «Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου» (ΤΑΛ). Παρόλο που αρκετά παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) ξεπερνούν την αργοπορία λόγου σε μεταγενέστερο στάδιο χωρίς καμία μορφή παρέμβασης ή αγωγή λόγου, ένα σημαντικό ποσοστό αυτών χαρακτηρίζεται αργότερα με γλωσσική καθυστέρηση ή διαταραχή (Rescorla, 1989). Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) βρίσκονται «σε επικινδυνότητα» για να παρουσιάσουν γλωσσική καθυστέρηση. Στις Η.Π.Α. το 10-15% περίπου των παιδιών προσχολικής ηλικίας, παρουσιάζει μία τέτοια αργοπορία στην εξέλιξη του λόγου (Rescorla & Alley, 2001).

Η πρώιμη ανίχνευση προβλημάτων λόγου αποτελεί έναν αποτελεσματικό τρόπο πρόληψης και έγκαιρης αντιμετώπισής τους πριν τη φοίτηση του παιδιού στο σχολείο και οδηγεί στην ένταξή του σ' αυτό (Bernhardt, Kemp & Werker, 2007).

Διάκριση παιδιών με Τυπική Ανάπτυξη Λόγου (ΤΑΛ) και παιδιών με Αργή Ανάπτυξη Λόγου (ΑΑΛ)

Ορισμένα παιδιά ξεπερνούν τις πρώιμες καθυστερήσεις στη γλώσσα, ενώ κάποια άλλα δεν τα καταφέρνουν (Rescorla, 2009). Κάποια από τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) (περίπου το 70%) καταφέρνουν να συμβαδίσουν με τα παιδιά με τυπική γλωσσική ανάπτυξη πριν από το τέλος της προσχολικής ηλικίας (Rescorla & Achenbach, 2002). Τα υπόλοιπα όμως συνεχίζουν να παρουσιάζουν αυτήν την καθυστέρηση (Paul, Looney & Dahm, 1991).

Η Rescorla (1989) υποστήριξε πως για να χαρακτηριστεί ένα παιδί με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) και να παραπεμφθεί για περαιτέρω αξιολόγηση και πιθανή παρέμβαση, θα πρέπει το εκφραστικό του λεξιλόγιο να έχει περιορισμένο εύρος (συνήθως λιγότερο από 50 λέξεις) ή/ και να μη χρησιμοποιεί στον λόγο του την ελάχιστη φραστική δομή (συνδυασμός δυο τουλάχιστον λέξεων ανά φράση) στις ηλικίες 24-30 μηνών. Ένα άλλο κριτήριο αποτελεί η τιμή της επίδοσης των παιδιών να βρίσκεται μεταξύ του 10ου – 15ου εκατοστημόριου ή κάτω από αυτό (Bishop, Price, Dale & Plomin, 2003. Thal, Reilly, Seibert, Jeffries & Fenson, 2004).

Οι Desmarais, Sylvestre, Meyer, Bairati & Rouleau (2008) χαρακτηρίζουν ως παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ), αυτά

που είναι μικρότερα των τριών ετών, έχουν χαμηλές επιδόσεις στη γλωσσική έκφραση και δεν παρουσιάζουν κάποιου είδους αναπηρία. Οι Klee, Pearce & Carson (2000), προσέθεσαν ένα επιπλέον κριτήριο για τον χαρακτηρισμό των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ). Σύμφωνα με αυτούς, θα πρέπει στη λίστα που χορηγείται στους γονείς για συμπλήρωση, εκτός των άλλων, να υπάρχει ερώτηση σχετικά με την ύπαρξη ή μη ανησυχίας για τη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού τους. Τέλος, για να χαρακτηριστεί ένα παιδί με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) οι Fenson, Dale, Reznick, Hartung & Burgess (1990) έθεσαν ως κριτήριο το εξής: η επίδοση στο μέγεθος του λεξιλογίου των παιδιών να είναι 1,5 τυπική απόκλιση κάτω από τον μέσο όρο σε μια σταθμισμένη δοκιμασία προσληπτικού και εκφραστικού λεξιλογίου.

Παράγοντες που επιδρούν στη γλωσσική ανάπτυξη

Μια μεταβλητή που μπορεί να είναι σημαντική για την κατανόηση των ατομικών διαφορών στην ανάπτυξη του λεξιλογίου είναι το φύλο. Η σύγχρονη έρευνα δείχνει ότι τα κορίτσια υπερτερούν στις περισσότερες αξιολογήσεις των γλωσσικών ικανοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής και της κατανόησης λεξιλογίου (π.χ. Bauer, Goldfield, & Reznick, 2002. Bornstein, Haynes, & Painter, 1998. Feldman, Dollaghan, Campbell, Kurs-Lasky, Janosky & Paradise, 2000. Fenson et al., 2008. Huttenlocher, Haight, Bryk, Seltzer, 1991. Kern, 2007. Rescorla & Alley, 2001. Szagun, Steinbrink, Franik & Stumper, 2006).

Δύο άλλοι σημαντικοί παράγοντες που σχετίζονται με την ανάπτυξη λεξιλογίου είναι το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. Αρκετές έρευνες διαπίστωσαν ότι τα παιδιά από οικογένειες με υψηλότερο εισόδημα και μορφωτικό επίπεδο αναμένεται να έχουν μεγαλύτερο εκφραστικό λεξιλόγιο (Pan, Rowe, Singer & Snow, 2005. Arriaga, Fenson, Cronan & Pethick, 1998. Tzouriadou & Manavopoulos, 1995). Αντιθέτως, σύμφωνα με άλλες έρευνες, τα παιδιά των μητέρων με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο είχαν υψηλότερες επιδόσεις από τα παιδιά των μητέρων με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο (Feldman et al., 2000. Fenson et al., 2008. Reese & Read, 2000. Roberts, Burchinal & Durham, 1999). Επιπροσθέτως, έχει υποστηριχθεί ότι οι γονείς που προέρχονται από χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο ενδεχομένως υπερεκτιμούν τις γλωσσικές δεξιότητες των παιδιών ή το αντίστροφο (Bavin, Prior, Reilly, Bretherton, Williams, Eadie, Barrett & Okoumunne, 2008).

Η παρούσα εργασία αφορά μία πρώτη διερεύνηση της ανάπτυξης του δεκτικού και εκφραστικού λεξιλογίου σε παιδιά ηλικίας 0:6-3:6 ετών που παρουσίασαν σημαντική απόκλιση από τον μέσο όρο συγκριτικά με συνομηλίκους τους (ομάδα επικινδυνότητας για γλωσσική καθυστέρηση). Η εργασία είναι μέρος ευρύτερης έρευνας που στοχεύει στην προσαρμογή στα ελληνικά δεδομένα του ερωτηματολογίου Cypriot-Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999).

Οι επιμέρους στόχοι είναι: α) η σύγκριση των επιδόσεων στο δεκτικό έναντι του εκφραστικού λεξιλογίου στις ανωτέρω ομάδες β) η διερεύνηση της σχέσης δημογραφικών παραγόντων στις επιδόσεις των δύο ομάδων ως προς το λεξιλόγιο.

2. Μεθοδολογία

Συμμετέχοντες

Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 200 συμμετέχοντες. Η συλλογή του έγινε κατόπιν προσωπικής επικοινωνίας των ερευνητριών με 20 ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς της Β. Ελλάδος αλλά και διαμέσου προσωπικών γνωριμιών με οικογένειες που είχαν παιδιά. Όλα τα παιδιά ήταν μονόγλωσσα και είχαν ως μητρική την ελληνική γλώσσα. Το 94,5 % του δείγματος κατοικούσε σε αστική περιοχή (N=189) (όπως Θεσσαλονίκη, Αλεξανδρούπολη, Καβάλα, Γιαννιτσά, Ορεστιάδα, Σέρρες) και το 5,5% ζούσε σε αγροτική περιοχή (N=11) (όπως Κολχικό, Αδάμ, Λιβάδι, Αγγελοχώρι, Νέα Ραιδεστός, Κυπρίνος). Όλα τα παιδιά είχαν τυπική, κινητική και γνωστική ανάπτυξη σύμφωνα με τις αναφορές των γονέων και των βρε-

Πίνακας 1
Κατανομή των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) και με Τυπική Ανάπτυξη Λόγου (ΤΑΛ) σύμφωνα με την ηλικία και το φύλο.

Ηλικιακές ομάδες	*N* ΑΑΛ Αγόρια (%)	*N* ΤΑΛ Αγόρια (%)	*N* ΑΑΛ Κορίτσια (%)	*N* ΤΑΛ Κορίτσια (%)	*N* ΑΑΛ Παιδιά (%)	*N* ΤΑΛ Παδιά (%)
0:6 – 0:11	0	10	0	4	0 (0%)	14 (7%)
1:0 – 1:5	0	26	0	13	0 (0%)	39 (19,5%)
1:6 – 1:11	0	18	2	14	2 (5,9%)	32 (16%)
2:0 – 2:5	2	14	1	12	3 (10,3%)	26 (13%)
2:6 – 2:11	3	20	1	19	4 (9,3%)	39 (19,5%)
3:0– 3:5	4	15	1	19	5 (12,8%)	34 (17%)
3:6	0	0	0	2	0 (0%)	2 (1%)
Σύνολο	9 (8,4%)	103 (51,5%)	5 (5,8%)	83 (41,5%)	14 (7%)	186 (93%)

φονηπιοκόμων/ νηπιαγωγών στα ερωτηματολόγια. Το δείγμα χωρίστηκε σε 7 ηλικιακές ομάδες με διαφορά 6 μηνών ανά ηλικιακή ομάδα. Οι ηλικιακές ομάδες που δημιουργήθηκαν ήταν οι εξής: 0:6–0:11, 1:00– 1:05, 1:06– 1:11, 2:00– 2:05, 2:06– 2:11, 3:00– 3:05 και 3:06.

Σύμφωνα με τις επιδόσεις των παιδιών στο δεκτικό και στο εκφραστικό λεξιλόγιο εντοπίστηκαν από το αρχικό δείγμα των 200 συμμετεχόντων εκείνα τα παιδιά των οποίων οι επιδόσεις ήταν ίσες ή χαμηλότερες από αυτές που αντιστοιχούν σε 1,5 τυπική απόκλιση κάτω από τον μέσο όρο. Αυτό έγινε για κάθε ηλικιακή ομάδα ξεχωριστά. Με βάση τον υπολογισμό αυτόν, το σύνολο των παιδιών με χαμηλές επιδόσεις ήταν 14, δηλαδή ποσοστό 7%, και χαρακτηρίστηκαν ως παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) (*N*=14). Το υπόλοιπο του δείγματος, 186 παιδιά χαρακτηρίστηκαν ως παιδιά με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ).

Η κατανομή του συνόλου των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) και με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ) ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο αναγράφεται στον Πίνακα 1.

Υλικά

Εργαλεία

Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι η λίστα γονεϊκής καταγραφής λεξιλογίου Cypriot-Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999). Αποτελείται από 611 λέξεις, χωρισμένες σε 18 σημα-

Πίνακας 2
Οι τιμές μεταξύ των δύο μετρήσεων στο δεκτικό (Δ.Λ.) και εκφραστικό λεξιλόγιο (Ε.Λ.) ανά ηλικία.

Ηλικία	Δ.Λ. έλεγχος	Δ.Λ. επανενέλεγχος	Ε.Λ. έλεγχος	Ε.Λ. επανέλεγχος
0:06:03	0	0	0	0
0:06:12	0	1	0	0
0:07:28	14	19	4	5
0:10:22	65	79	0	1
0:11:08	118	120	0	1
1:00:03	74	86	1	3
1:01:13	88	96	3	5
1:01:18	126	148	2	4
1:02:20	139	146	38	49
1:03:04	168	177	5	8
1:03:14	17	48	3	14
1:06:05	293	316	61	111
2:01:11	433	463	443	466
2:04:01	369	392	365	375
2:04:14	183	204	1	12
3:00:10	554	559	557	558
3:01:29	402	445	393	445
3:02:10	474	535	471	534
3:04:25	521	534	518	535
3:06:03	474	534	492	505
Μ.Ο.	225,6	245,1	167,85	181,55
Τ.Α.	193,26	203,85	225,73	235,03

σιολογικές κατηγορίες, που συχνά συναντώνται στα πρώτα λεξιλόγια των παιδιών και αξιολογεί το προσληπτικό και εκφραστικό λεξιλόγιο με βάση τις αναφορές των γονέων για τις λέξεις που κατακτώνται από τα παιδιά. Δώδεκα από τις κατηγορίες περιλαμβάνουν μόνο ουσιαστικά (Ονόματα Ζώων, Φαγητά και Ποτά, Μέρη Σώματος, Εξωτερικοί Χώροι, Αντικείμενα Σπιτιού, Δωμάτια, Προσωπικά Αντικείμενα, Άνθρωποι, Οχήματα, Ρούχα, Εργαλεία, Παιχνίδια). Οι πρόσθετες κατηγορίες περιέχουν Ηχομιμητικές Λέξεις, Ήχους Ζώων, Ενέργειες Λέξεων (ρήματα), Έννοιες (ουσιαστικά, επίθετα, επιρρήματα), Ιδιότητες Αντικειμένων (επίθετα) και Άλλες Λέξεις (αντωνυμίες, επιρρήματα, σύνδεσμοι) (βλ. Παράρτημα).

Η κατηγορία «Ζώα» περιλαμβάνει 41 λέξεις (π.χ. αγελάδα, αλεπού), η κατηγορία «Φαγητά και Ποτά» 57 λέξεις (π.χ. φρυγανιά, νερό), η κατηγορία «Μέρη Σώματος» 24 λέξεις (π.χ. γλώσσα, δάχτυλα), η κατηγορία «Εξωτερικοί Χώροι» 53 λέξεις (π.χ. κήπος, άμμος), η κατηγορία «Αντικείμενα Σπιτιού» 57 λέξεις (π.χ. βρύση, συρτάρι), η κατη-

γορία «Δωμάτια» 14 λέξεις (π.χ. κουζίνα, αποθήκη), η κατηγορία «Προσωπικά Αντικείμενα» 22 λέξεις (π.χ. γυαλιά, κρέμα), η κατηγορία «Άνθρωποι» 40 λέξεις (π.χ. μαμά, αδερφός), η κατηγορία «Οχήματα» 16 λέξεις (π.χ. αεροπλάνο, αστυνομία), η κατηγορία «Ρούχα» 29 λέξεις (μπλούζα, παντελόνι), η κατηγορία «Εργαλεία» 14 λέξεις (π.χ. πριόνι, κατσαβίδι) και η κατηγορία «Παιχνίδια» 30 λέξεις (π.χ. μπαλόνι, μπάλα). Τέλος, η κατηγορία «Ενέργειες Λέξεων» περιλαμβάνει 94 λέξεις (π.χ. βλέπω, ανοίγω), η κατηγορία «Ιδιότητες Αντικειμένων» 12 λέξεις (π.χ. καλό, κακό), η κατηγορία «Έννοιες» 53 λέξεις και η κατηγορία «Άλλες Λέξεις» 15 λέξεις (π.χ. άλλο, που).

Η λίστα Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999) βαθμολογείται σύμφωνα με δύο πεδία λεξιλογίου, το δεκτικό («ΚΑΤΑΝΟΕΙ») και το εκφραστικό («ΛΕΕΙ»), έτσι ώστε κάθε λέξη να μπορεί να επιλεγεί ως προς την κατανόηση ή την έκφραση ή και τα δύο. Η τιμή επίδοσης σε κάθε πεδίο αλλά και συνολικά αντιστοιχεί στο άθροισμα των θετικών απαντήσεων.

Μέτρηση αξιοπιστίας του εργαλείου

Από το αρχικό δείγμα, οι γονείς 20 παιδιών (10% του δείγματος) κλήθηκαν και πάλι να συμπληρώσουν τη λίστα Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999), δύο εβδομάδες αργότερα, για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας επαναληπτικών μετρήσεων (test-retest reliability). Οι τιμές μεταξύ των δύο μετρήσεων ανά ηλικία, καθώς οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις αναγράφονται στον Πίνακα 2. Η σύγκριση των αποτελεσμάτων μεταξύ τους, πριν και μετά, έγινε με τη χρήση του συντελεστή συσχέτισης Pearson *r*. Οι δείκτες συσχέτισης (Pearson *r*) μεταξύ της πρώτης και της επαναλαμβανόμενης μέτρησης για το συνολικό αριθμό των λέξεων που εκφράζουν και κατανοούν τα παιδιά του δείγματος ήταν υψηλοί και στατιστικώς σημαντικοί. Η τιμή του *r* στο δεκτικό αλλά και στο εκφραστικό λεξιλόγιο υπολογίστηκε ξεχωριστά και αντιστοιχεί σε $r(19) = 0{,}997$, $p = 0{,}000$ και στις δύο περιπτώσεις. Συμπεραίνεται ότι η συμπλήρωση της λίστας Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999) από τους γονείς ήταν αξιόπιστη.

Διαδικασία

Σε έναν από τους δυο γονείς του παιδιού δόθηκε αρχικά ένα ερωτηματολόγιο για τη συμπλήρωση δημογραφικών στοιχείων και ιστορικού του παιδιού και στη συνέχεια η λίστα Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999), με οδηγίες συμπλήρωσης. Ο γονέας κλήθηκε να συμπληρώσει τη λίστα αυτή σημειώνοντας ποιες από τις αναγραφόμενες λέξεις κατανοεί και ποιες χρησιμοποιεί το παιδί του στην καθημερινή του επικοινωνία.

Η συλλογή του δείγματος έγινε από γονείς παιδιών που φοιτούσαν σε δημόσιους και ιδιωτικούς σταθμούς ή έμεναν στο σπίτι με τη φροντίδα ενηλίκων. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώνονταν από τους γονείς των παιδιών και επιστρέφονταν είτε προσωπικά είτε ταχυδρομικά στις ερευνήτριες.

3. Αποτελέσματα

Τα παιδιά του δείγματος με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) επιλέχθηκαν από το συνολικό δείγμα με βάση τις επιδόσεις τους στο λεξιλόγιο, οι οποίες ήταν 1,5 τυπική απόκλιση κάτω από τον μέσο όρο. Για την ανάλυση των δεδομένων αρχικά υπολογίστηκαν οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις των επιδόσεων των παιδιών στο δεκτικό και στο εκφραστικό λεξιλόγιο, αντίστοιχα, με βάση τη λίστα Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999) και εφαρμόστηκε στατιστικός έλεγχος *t test* για να συγκριθούν οι επιδόσεις του λεξιλογίου ανάμεσα στην ομάδα με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) και στην ομάδα ελέγχου, καθώς επίσης και οι επιδόσεις μεταξύ των δύο ειδών λεξιλογίου σε κάθε ομάδα ξεχωριστά. Κατόπιν, έγινε έλεγχος υποθέσεων *Chi-Square* για τη σύγκριση του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου του γονέα αναφορικά με την πειραματική ομάδα και την ομάδα ελέγχου.

Πίνακας 3
Μέσοι όροι (Μ.Ο) και τυπικές αποκλίσεις (Τ.Α.) των λέξεων που εκφράζουν και κατανοούν τα παιδιά με Τυπική Ανάπτυξη Λόγου (ΤΑΛ) σε κάθε ηλικιακή ομάδα.

Ηλικιακές ομάδες	*N*	Εκφραστικό λεξιλόγιο	Δεκτικό λεξιλόγιο
		Μ.Ο. *(Τ.Α.)*	**Μ.Ο.** *(Τ.Α.)*
0:6 – 0:11	16	0,63 *(1,26)*	27,50 *(36,89)*
1:0 – 1:5	37	7,76 *(10,11)*	137,81 *(93,59)*
1:6– 1:11	32	87,97 *(97,99)*	270,56 *(96,93)*
2:0 – 2:5	26	289,58 *(168,66)*	382,46 *(88,62)*
2:6 – 2:11	39	438,46 *(87,76)*	473,31 *(61,63)*
3:0– 3:5	34	485,18 *(60,25)*	505,97 *(42,74)*
3:6	2	469,50 *(31,81)*	481,50 *(10,61)*

Ο αριθμός των παιδιών ανά ηλικία και ομάδα καθώς και ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση των επιδόσεών τους αναγράφονται στους Πίνακες 3 και 4, για τα παιδιά με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ) και με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) αντίστοιχα.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι τυχόν επιδράσεις των δημογραφικών παραγόντων στην πειραματική ομάδα και έπειτα αναλύονται και συγκρίνονται οι επιδόσεις στο δεκτικό και εκφραστικό λεξιλόγιο στις δύο ομάδες, την πειραματική και την ομάδα ελέγχου αντίστοιχα.

Συσχέτιση των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) και των επιδόσεών τους με δημογραφικούς παράγοντες

Στο σημείο αυτό μελετάται η κατανομή των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) με κάποιους από τους ερευνώμενους δημογραφικούς παράγοντες. Αναλυτικότερα, εξετάζονται οι επιδόσεις των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) ως προς την ηλικία, το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο του γονέα.

Τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) σε σχέση με την ηλικία και το φύλο

Η κατανομή του συνόλου των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο απεικονίζεται στον Πίνακα 1. Παρατηρείται αύξηση του αριθμού των παιδιών καθώς προχωράμε από τις μικρότερες ηλικιακές ομάδες στις μεγαλύτερες. Εξαίρεση αποτελεί η ηλικιακή ομάδα 3:06 που αποτελούνταν από 2 παιδιά και για την οποία δεν μπορούμε να εξάγουμε αξιόπιστα συμπεράσματα.

Η επίδραση του φύλου στην ομάδα των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου

Πίνακας 4
Μέσοι όροι (Μ.Ο) και τυπικές αποκλίσεις (Τ.Α.) των λέξεων που εκφράζουν και κατανοούν τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) σε κάθε ηλικιακή ομάδα.

Ηλικιακές ομάδες	**N**	**Εκφραστικό λεξιλόγιο Μ.Ο.** *(Τ.Α.)*	**Δεκτικό λεξιλόγιο Μ.Ο.** *(Τ.Α.)*
0:6 – 0:11	0	-	-
1:0 – 1:5	0	-	-
1:6 – 1:11	2	33,50 *(13,44)*	137,50 *(72,83)*
2:0 – 2:5	3	40,67 *(66,12)*	186,00 *(9,85)*
2:6 – 2:11	4	72,75 *(25,55)*	327,00 *(129,22)*
3:0– 3:5	5	211,20 *(104,85)*	392,80 *(99,40)*
3:6	0	-	-

Πίνακας 5
Κατανομή του συνόλου των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο του γονέα

Βαθμίδες εκπαίδευσης	**ΑΑΛ**	(%)
	n	
Γυμνάσιο	1	7,1
Λύκειο	8	57,1
ΑΕΙ/ ΑΤΕΙ	4	28,6
Μεταπτυχιακό	0	0
Άλλο	1	7,1
Σύνολο	14	100

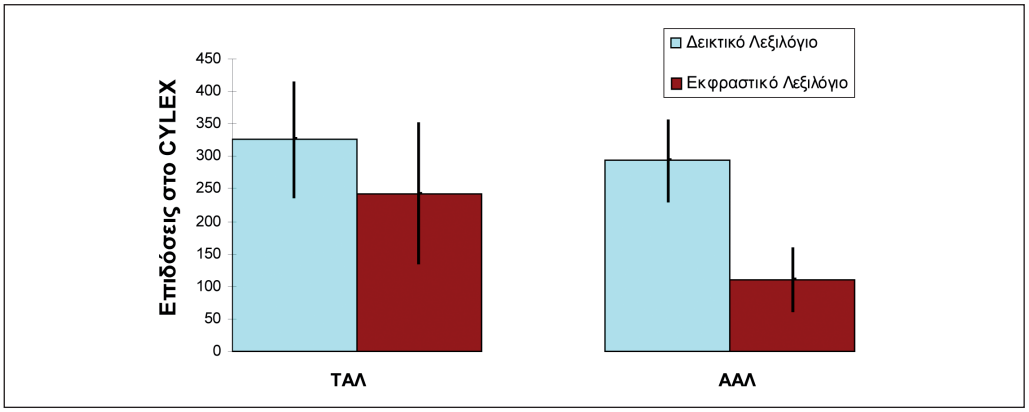

Γράφημα 1
Σύγκριση του δεκτικού λεξιλογίου και εκφραστικού λεξιλογίου μεταξύ των παιδιών με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ) και των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ).

(ΑΑΛ) δεν ήταν σημαντική [$X^2(1) = 0{,}419$, $p = 0{,}517$].

Τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο του γονέα

Στον πίνακα 5 παρουσιάζεται αναλυτικά η κατανομή των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο του γονέα.

Με βάση την ταξινόμηση του μορφωτικού επιπέδου, προέκυψε ότι από το σύνολο των 14 παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ), 9 παιδιά είχαν γονείς απόφοιτους γυμνασίου και λυκείου, 4 παιδιά είχαν γονείς απόφοιτους ΑΕΙ/ΑΤΕΙ ή Μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών και 1 παιδί γονέα απόφοιτο άλλης εκπαιδευτικής βαθμίδας. Δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις επιδόσεις των παιδιών σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων.

Σύγκριση ανάμεσα στο δεκτικό και εκφραστικό λεξιλόγιο

Η σύγκριση του εκφραστικού και δεκτικού λεξιλογίου μεταξύ παιδιών με Τυπική Ανάπτυξη Λόγου (ΤΑΛ) και παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) απεικονίζεται στο Γράφημα 1. Ο στατιστικός έλεγχος, μέσω t test για ανεξάρτητα δείγματα, μεταξύ των δύο ομάδων και των δύο ειδών λεξιλογίου έδειξε σημαντικές διαφορές στις επιδόσεις μεταξύ των δύο ομάδων, τόσο στο δεκτικό [$t(143) = -3{,}609$, $p = 0{,}000$], όσο και στο εκφραστικό λεξιλόγιο [$t(143) = -4{,}405$, $p = 0{,}000$]. Η ομάδα ελέγχου είχε καλύτερες επιδόσεις από την πειραματική ομάδα και στα δύο είδη λεξιλογίου. Επιπροσθέτως, η διαφορά στην ανάπτυξη του δεκτικού έναντι του εκφραστικού λεξιλογίου ήταν μεγαλύτερη για τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) (Γράφημα 1).

Επιπλέον, ο έλεγχος μέσω t test για εξαρτημένα δείγματα κατέδειξε ότι το δεκτικό λεξιλόγιο της ομάδας με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ) διέφερε σημαντικά από το εκφραστικό. Όμοια αποτελέσματα απέφερε και η ομάδα με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) [ΤΑΛ: $t(130) = 8{,}748$, $p = 0{,}000$. ΑΑΛ: $t(13) = 5{,}084$, $p = 0{,}000$].

Στα Γραφήματα 2 και 3, αναπαραστήθηκε η πορεία ανάπτυξης του δεκτικού και του εκφραστικού λεξιλογίου για κάθε ομάδα, αντίστοιχα. Φάνηκε λοιπόν ότι και στις δυο ομάδες παιδιών υπάρχει μια αύξουσα πορεία τόσο στο δεκτικό,

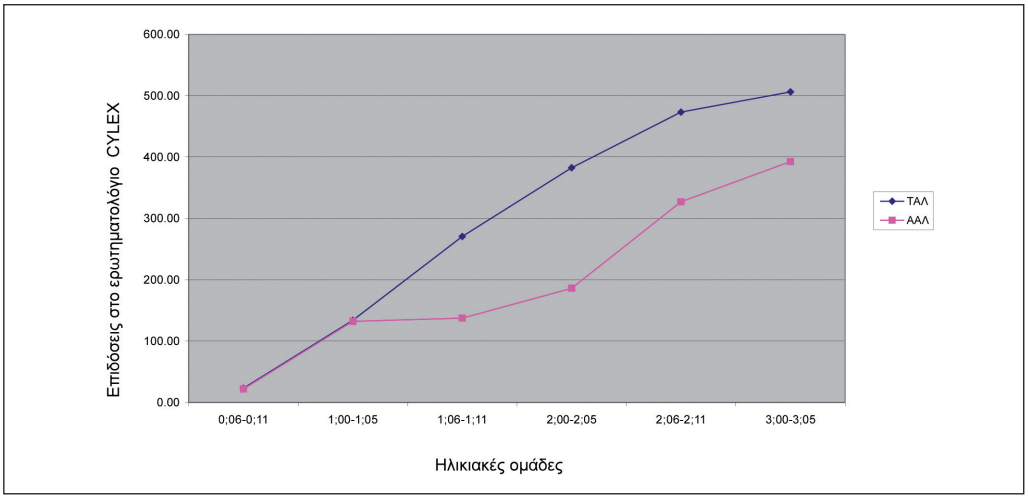

Γράφημα 2
Σύγκριση της ανάπτυξης του δεκτικού λεξιλογίου των παιδιών με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ) και των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) σε σχέση με την ηλικία.

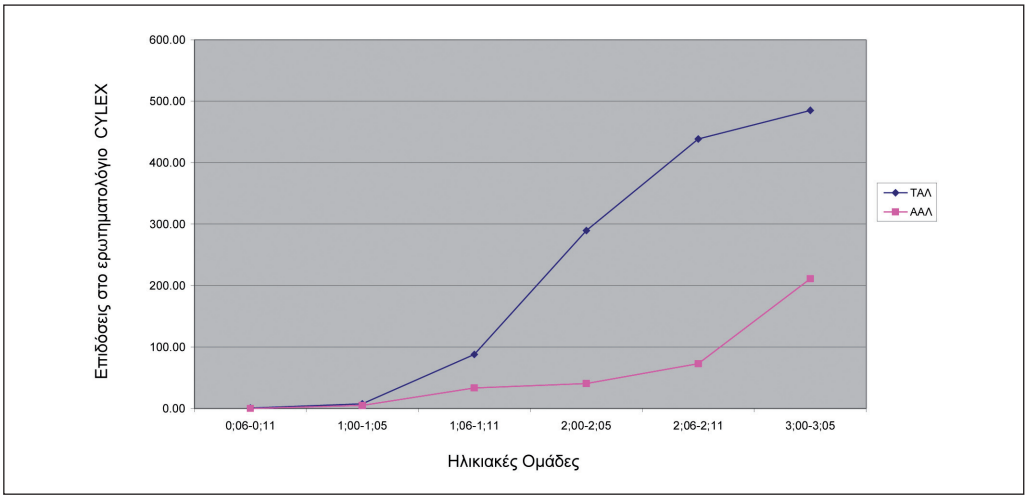

Γράφημα 3
Σύγκριση της ανάπτυξης του εκφραστικού λεξιλογίου των παιδιών με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ) και των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) σε σχέση με την ηλικία.

όσο και στο εκφραστικό λεξιλόγιο.

Όσον αφορά στο δεκτικό λεξιλόγιο (Γράφημα 2), είναι εμφανές ότι τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) δεν διαφέρουν από τα παιδιά με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ) στις επιδόσεις τους μέχρι το 1,5 έτος ενώ μετέπειτα ακολουθούν μία παράλληλη αλλά και καθυστερημένη πορεία, φτάνοντας στο ίδιο σημείο λεξιλογικής ανάπτυξης που φτάνουν και τα παιδιά με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου αλλά σε μεγαλύτερες

ηλικίες. Σχετικά με το εκφραστικό λεξιλόγιο, παρατηρείται επίσης ότι και οι δύο ομάδες μέχρι το ενάμισι έτος ακολουθούν όμοια πορεία και έπειτα προκύπτουν σημαντικές διαφορές με υστέρηση των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ). Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ), φτάνουν να χρησιμοποιούν κατά μέσο όρο 485 λέξεις στην ηλικιακή ομάδα 3:00-3:05 έτη ενώ το εκφραστικό λεξιλόγιο των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) στην ηλικιακή ομάδα 3:00-3:05 έτη φτάνει κατά μέσο όρο τις 211 λέξεις. Συνάγεται ότι το μέγεθος του εκφραστικού τους λεξιλογίου φτάνει στο μισό των παιδιών με Τυπική Ανάπτυξη του Λόγου (ΤΑΛ). Τέλος, παρατηρείται ότι στην ηλικιακή ομάδα 3:06 η πορεία του λεξιλογίου παρεκκλίνει ελαφρώς, γεγονός το οποίο εξηγείται από τον μικρό αριθμό των παιδιών που ανήκουν σ' αυτήν την ομάδα (N = 2).

4. Συμπεράσματα και επισημάνσεις

Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε η ανάπτυξη του δεκτικού αλλά και του εκφραστικού λεξιλογίου σε μία ομάδα παιδιών ηλικίας 0:6-3:6 ετών που παρουσίασαν χαμηλές επιδόσεις, σύμφωνα με μία λίστα γονεϊκής καταγραφής Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999). Τα παιδιά της ομάδας αυτής χαρακτηρίστηκαν με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) καθότι παρουσίασαν πρώιμη γλωσσική αργοπορία και βρίσκονται «σε επικινδυνότητα» για γλωσσική καθυστέρηση. Η παραπάνω εκτίμηση βασίστηκε σε ερωτηματολόγιο γονεϊκής καταγραφής, το οποίο συμπληρώθηκε με ικανοποιητικό δείκτη αξιοπιστίας.

Ως κριτήριο διάκρισης για τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) υιοθετήθηκε αυτό των Fenson et al., 1990) δηλαδή η διαφοροποίηση των παιδιών στις επιδόσεις κατά -1.5 τυπική απόκλιση, η οποία αντιστοιχεί σε ποσοστό 5%. Άλλες έρευνες που χρησιμοποίησαν το εργαλείο Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999) κατέγραψαν ένα ποσοστό της τάξης του 20% σε παιδιατρικό πληθυσμό στην Κύπρο (Petinou, Minaidou, & Hadzigeorgiou, 1999). Μεγαλύτερα ποσοστά εμφάνισης των παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) από αυτά της παρούσας έρευνας έχουν αναφερθεί επίσης και από τη Rescorla (1989) για τις Η.Π.Α., τα οποία φτάνουν το 15% των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Ο λόγος που τα ποσοστά της συγκεκριμένης έρευνας είναι χαμηλότερα σε σχέση με άλλες έρευνες μπορεί να οφείλεται στον βαθμό απόκλισης που υιοθετήθηκε. Παρόμοιο βαθμό απόκλισης, δηλαδή ανάμεσα σε 1,5 έως 2,0 μονάδες τυπικής απόκλισης, έχουν υιοθετήσει και κάποιες άλλες έρευνες (Rescorla & Papaeliou, 2005. Petinou & Okalidou, 2006) ενώ μερικές έθεσαν λιγότερο αυστηρά κριτήρια, όπως το 10°-15° εκατοστημόριο στο δεκτικό λεξιλόγιο (Bishop et al., 2003. Thal et al., 2004).

Θα πρέπει να επισημανθεί στο σημείο αυτό ότι τα δείγματα των δύο ομάδων ήταν ανισοπληθή, γι αυτό η στατιστική ανάλυση των μεταξύ τους συγκρίσεων ενέχει περιορισμούς ως προς την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Παρόλα αυτά, οι ενδο-ομαδικές συγκρίσεις, αναφορικά με την ανάπτυξη των δύο ειδών λεξιλογίου σε κάθε ομάδα, είναι έγκυρες.

Επιπλέον, στην έρευνα εξετάστηκε μόνο ένα συγκεκριμένο τμήμα της γλωσσικής εξέλιξης των παιδιών, αυτό που αφορά τη σημασιολογία και όχι το σύνολο των γλωσσικών ή άλλων προβλημάτων. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, ο χαρακτηρισμός των παιδιών ως παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) περιλαμβάνει και άλλα κριτήρια, όπως το μέγεθος του εκφραστικού λεξιλογίου το οποίο πρέπει να είναι μικρότερο από 50 λέξεις ή/και την απουσία ελάχιστης φραστικής δομής σε ηλικία 24 μηνών (Rescorla, 1989) ή καθώς και την ανησυχία των γονέων (Klee, Pearce & Carson, 2000). Σημαντική επίσης διαφορά με άλλες μελέτες αποτελεί το γεγονός ότι το δείγμα μας περιελάμβανε ένα εύρος ηλικιών που έφτανε μέχρι και την πρώτη βρεφική ηλικία των 6 μηνών, ενώ οι προαναφερθείσες έρευνες αφορούσαν ηλικίες 18 μηνών και άνω. Κρίνεται σκόπιμο οι μελλοντικές έρευνες να υιοθετήσουν

έναν συνδυασμό κριτηρίων προκειμένου να εντοπίσουν τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) στον γενικότερο παιδικό πληθυσμό και να επαληθεύσουν τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας για τις ηλικίες 0:6-3:6 ετών.

Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας συμφωνούν με τα δεδομένα της τυπικής ανάπτυξης καθώς το δεκτικό λεξιλόγιο των παιδιών υπερείχε από το εκφραστικό (Benedict, 1979. Caselli, Bates, Casadio, Fenson, Sanderl, & Weir, 1995. Menyuk, Liebergott & Schultz, 1995. Stolt, Haataja, Lepinleimu & Lehtonen, 2008). Αυτό διαπιστώθηκε και για τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ), ενισχύοντας την υπόθεση ότι ακολουθούν μία πορεία καθυστέρησης και όχι απόκλισης στην ανάπτυξη του λεξιλογίου τους. Τα ευρήματα επίσης συνάδουν με αυτά των άλλων ερευνών (Rescorla, 1989) καθώς φάνηκε ότι τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) ακολουθούν αρχικά όμοια πορεία με εκείνα της ομάδας ελέγχου αναφορικά με την ανάπτυξη των πρώτων λέξεων του λεξιλογίου τους, δηλαδή μέχρι την ηλικία του ενάμιση έτους.

Όσον αφορά στους δημογραφικούς παράγοντες, στην παρούσα έρευνα το φύλο του παιδιού και το μορφωτικό επίπεδο του γονέα δεν φάνηκε να σχετίζονται με την κατανόηση και την έκφραση των λέξεων στα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ). Αυτή η διαπίστωση έρχεται σε αντίθεση με πλήθος ερευνών που δείχνουν ότι τα κορίτσια υπερτερούν σε σύγκριση με τα αγόρια τόσο στις λέξεις που κατανοούν όσο και στις λέξεις που εκφράζουν (π.χ. Bauer et al., 2002. Feldman et al., 2000. Fenson et al., 2008. Huttenlocher et al., 1991. Kern, 2007. Rescorla & Alley, 2001. Szagun et al., 2006). Με βάση την καλύτερη επίδοση των κοριτσιών στην ανάπτυξη του λεξιλογίου θα ανέμενε κανείς ότι τα αγόρια θα εμφάνιζαν σε μεγαλύτερο ποσοστό την αργοπορία στον λόγο. Επιπλέον, σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο του γονέα προηγούμενες έρευνες σε παιδιά με τυπική ανάπτυξη αναφέρουν ότι η εκπαίδευση του γονέα δεν φαίνεται να επηρεάζει την κατανόηση λέξεων αλλά επηρεάζει την έκφραση. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι οι γονείς με υψηλό μορφωτικό επίπεδο προσέχουν το εκφραστικό λεξιλόγιο των παιδιών τους και τους παροτρύνουν να χρησιμοποιούν πιο περίπλοκο λόγο (Arriaga et al., 1998. Pan et al, 2005. Tzouriadou & Manavopoulos, 1995). Κάτι τέτοιο δε διαπιστώθηκε για τα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) της παρούσας έρευνας, πιθανόν λόγω του περιορισμένου δείγματος.

Τα ευρήματα της πρώτης αυτής διερεύνησης στην ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ) δείχνουν ότι πολύ νωρίς, γύρω στους 18 μήνες ζωής αρχίζουν να εμφανίζονται ενδείξεις στην πορεία ανάπτυξης του λεξιλογίου για την ύπαρξη Αργοπορίας στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ). Οι ενδείξεις γίνονται εμφανείς τόσο στο δεκτικό όσο και στο εκφραστικό λεξιλόγιο σύμφωνα με τις αναφορές των γονέων. Οι προηγούμενες μελέτες σε ελληνόπουλα εξήγαγαν συμπεράσματα με εργαλεία που περιελάμβαναν μόνο το εκφραστικό λεξιλόγιο (Papaeliou & Rescorla, 2011). Μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να εξετάσουν κατά πόσο τα ευρήματα του δεκτικού λεξιλογίου θεωρούνται σημαντικά για τη διαμόρφωση τυπολογιών στα παιδιά με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ).

Είναι γεγονός ότι η έρευνα εξέτασε έναν μικρό αριθμό παιδιών με Αργοπορία στην Ανάπτυξη του Λόγου (ΑΑΛ), υιοθετώντας ένα αυστηρό κριτήριο για τον ορισμό τους. Μελλοντικά απαιτείται να ερευνηθεί ένα μεγαλύτερο δείγμα καθώς και να υιοθετηθούν συμπληρωματικά κριτήρια προκειμένου να επαληθευθούν ή όχι τα παραπάνω αποτελέσματα.

Βιβλιογραφία

Arriaga, R. I., Fenson, L., Cronan, T., & Pethick, S. (1998). Scores on the MacArthur Communicative Development Inventory of children from low- and middle-income families. *Applied Psycholinguistics*, *19*, 209-223.

Bauer, D., Goldfield, B., & Reznick S. (2002). Alternative approaches to analyzing individual differences in the rate of early vocabulary development. *Applied Psycholinguistics, 23*, 313-335.

Bavin E. L. Prior, M., Reilly, S., Bretherton, L., Williams, J., Eadie, P., Barrett, Y.& Okoumunne, O.C. (2008). *Journal of Child Language, 35*(3), 687-701.

Benedict, H. (1979). Early lexical development: Comprehension and production. *Journal of Child Language, 6*, 183-200.

Bernhardt B. M, Kemp N., & Werker J. F. (2007). Early word-object associations and later language development. *First Language, 27*, 315-328.

Bishop, D., Price, T., Dale, P., & Plomin, R. (2003). Outcomes of early language delay: II. Etiology of transient and persistent language difficulties. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 46*, 561-575.

Bornstein, M. H., & Haynes M. O. (2008). Vocabulary Competence in Early Childhood: Measurement, Latent Construct, and Predictive Validity. *Child Development, 69*(3), 654-671.

Caselli, M., Bates, E., Casadio, P., Fenson, J., Fenson, L., Sanderl, J., & Weir, J. (1995). A cross-linguistic study of early lexical development. *Cognitive Development, 10*, 159-199.

Desmarais, C., Sylvestre, A., Meyer, F., Bairati, I., & Rouleau, N. (2008). Systematic review of the literature on characteristics of late-talking toddlers. *International Journal of Language & Communication Disorders, 43*(4), 361-389.

Feldman, H., Dollaghan, C., Campbell, T., Kurs-Lasky, M., Janosky, J., & Paradise, J. (2000). Measurement properties of the MacArthur Communicative Development Inventories at ages one and two years. *Child Development, 71*(2), 310-322.

Fenson, L., Marchman, V. A., Thal, D. J., Dale, P. S., Reznick, J. S., & Bates, E. (2008). *MacArthur-Bates Communicative Development Inventories, User's Guide and Technical Manual*, 2nd edition. Baltimore: Paul H. Brookes, Publishing Co.

Huttenlocher, J., Haight, W., Bryk, A., Seltzer, M., & Lyons, T. (1991). Early vocabulary growth: Relation to language input and gender. *Developmental Psychology, 27*, 236-248.

Kern, S. (2007). Lexicon development in French-speaking infants. *First Language, 27*(3), 227-250.

Klee, T., Pearce, K., & Carson, D. K. (2000). Improving the positive predictive value of screening for developmental language disorder. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 43*, 821-833.

Menyuk, P., Liebergott, J., & Schultz, M. (1995). *Early language development in full-term and in premature infants*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Okalidou, A., & Kampanaros, M. (2001). Teacher perceptions of communicative impairment at screening stage in pre-school children living in Patras, Greece, *International Journal of Communication Disorders, 36*(2), 489-502.

Pan, B. A., Rowe, M. L., Singer, J. D., & Snow, C. E. (2005). Maternal correlates of growth in toddler vocabulary production in low-income families. *Child Development, 76* (4), 763-782.

Papaeliou, C. F., & Rescorla, L. A. (2011). Vocabulary development in Greek children: A cross-linguistic comparison using the language development survey. *Journal of Child Language, 38*(4), 861-887.

Paul, R., Looney, S., & Dahm, P. (1991). Communication and socialization skills at ages 2 and 3 in "late-talking" young children. *Journal of Speech and Hearing Research, 34*, 858-865.

Petinou, K., & Okalidou, A. (2006). Speech patterns in Cypriot Greek late talkers. *Applied Psycho-linguistics, 27*, 335-353.

Petinou, K., Hadzigeorgiou, L., & Minaidou, D (1999). *The Cypriot-Greek Lexical Acquisition Checklist*. Unpublished manuscript.

Petinou, K., Constandinou, A., & Kapsou, M. (2011). Language skills of late talking toddlers: a longitudinal investigation ages 2-3 years. *Journal of Greek Linguistics, 18*, 28-45.

Reese, E., & Read, S. (2000). Predictive validity of the New Zealand MacArthur communicative development inventory: Words and sentences. *Journal of Child Language, 27*, 255-266.

Rescorla, L., & Achenbach T. (2002). Use of the Language Development Survey (LDS) in a National Probability Sample of Children 18 to 35 Months Old. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 45*, 733-743.

Rescorla, L., & Alley, A. (2001). Validation of the Language Development Survey (LDS): A parent report tool for identifying language delay in toddlers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 44*, 434-445.

Rescorla, L. (1989). The Language Development Survey: A screening tool for delayed language in toddlers. *Journal of Speech Language and Hearing Research, 45*, 360-371.

Rescorla, L. (2009). Age 17 Language and Reading Outcomes in Late- Talking Toddlers: Support for a Dimensional Perspective on Language Delay. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 52*, 16-30.

Roberts, J. E., Burchinal, M., & Durham, M. (1999). Parent's report of vocabulary and grammatical development of African American preschoolers: Child and environmental associations. *Child Development, 70*, 92-106.

Stolt, S., Haataja, L., Lepinleimu, H., & Lehtonen, L. (2008). Early lexical development of Finnish children: A longitudinal study. *First Language, 28*(3), 259-279.

Szagun, G., Steinbrink, C., Franik, M., & Stumper, B. (2006). Development of vocabulary and grammar in young German-speaking children assessed with a German language development inventory. *First Language, 26*, 259-280.

Thal, D., Reilly, J., Seibert, L., Jeffries, R., & Fenson, J. (2004). Language development in children at risk for language impairment: Cross-population comparisons. *Brain and Language, 88*, 167-179.

Tzouriadou, M,. & Manavopoulos, K. (1995). Preschoolers linguistic-cognitive abilities and verbal production and interaction. European *Early Childhood Education Research Journal, 3*(1), 47-60.

Κατή, Δ.(2001). *Απόκτηση της γλώσσας*. Εγκυκλοπαιδικός οδηγός.http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_a3/index.html.

Πετεινού, Κ. & Οκαλίδου, Α. (2010). *Θεωρητικά και κλινικά θέματα φωνητικής και φωνολογίας: Δεδομένα από τον παιδικό λόγο στην Αστική Ελληνική Κυριακή και Κοινή Νέα Ελληνική*. Λευκωσία: Εκδόσεις Ηλία Επιφανίου.

Πρωταγόρα-Λιανού Ν., Γιαννοπούλου Σ., & Συκιώτου Π. (2003). Ανίχνευση της καθυστέρησης του λόγου σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Στο Ν. Γλύκας & Γ. Καλομοίρης (Επιμ.), *Διαταραχές επικοινωνίας και λόγου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ενδεικτικό δείγμα από το Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999).

ΗΧΟΜΙΜΗΤΙΚΕΣ	ΚΑΤΑΝΟΕΙ	ΛΕΕΙ
μαμ μαμ/μαμ		
άου		
άτα		
αϊντε/άντε		
τζα		
κουκου-τζα		
κούκου		
κοκό		
μάκια		
μπλούμ		
μπου/μπούα		
νάνα		
νάνι		
νινί		
όππα		
βαβά		
μιμί		
ούφ		
πάει		
τάτω		
μπιιπ (κορνάρισμα)		
τσιμπ/τσιπ		
πωπώ		
τουτού		
φτου		
νταντά/ντα		
φού (κεράκια)		
στράτα		
μπαμ		

Ενδεικτικό δείγμα από το Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX)
(Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999)

ΗΧΟΙ ΖΩΩΝ	ΚΑΤΑΝΟΕΙ	ΛΕΕΙ
γάβ γάβ		
ίίίί (άλογο)		
αγκα(γαϊδαρος)		
κοκοκο		
μουουου		
μπέε		
νιάου		
παπαπα		
τσίου τσίου		
χρχρρ (γουρουνάκι)		
κικιρίκου		
ΖΩΑ	ΚΑΤΑΝΟΕΙ	ΛΕΕΙ
αγελάδα		
αλεπού		
άλογο		
αρκούδα		
αρνί		
βάτραχος		
γαϊδούρι		
γάτα/γάτος		
καμήλα		
γουρούνι		
ελάφι		
ελέφαντας		
ζέβρα		
δεινόσαυρος		
δράκος		
σαλιγκάρι		
κατσαρίδα		
κατσίκα		
κόκορας		

Ενδεικτικό δείγμα από το Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX)
(Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999)

κότα		
κοτοπουλάκι		
κουνέλι		
κουνούπι		
κροκόδειλος		
λαγός		
λιοντάρι		
λύκος		
μέλισσα		
μύγα		
παπαγάλος		
πάπια/παπί		
πεταλούδα		
πίθηκος		
ποντικός		
πουλί		
πρόβατο		
σκύλος		
τίγρης		
φίδι		
χελώνα		
χήνα		
ΦΑΓΗΤΑ	ΚΑΤΑΝΟΕΙ	ΛΕΕΙ
αγγουράκι		
αυγό		
αχλάδι		
βούτυρο		
γάλα		
γλύκισμα		
γύρος		
φρυγανιά		
καρότο		
καρπούζι		

Ενδεικτικό δείγμα από το Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX)
(Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999)

καφές		
κέικ		
κόκα-κόλα		
κοτόπουλο		
κουλούρι		
κρέας		
κρέμα		
λεμονάδα		
μακαρόνια		
μέλι		
μήλο		
μπανάνα		
μπιζέλι		
μπισκότο		
νερό		
νέσκαφε		
ντομάτα		
καραμέλες		
παγωτό		
πατάτα		
μαστίχα		
τσίχλα		
πίτσα		
πίτα		
πορτοκάλι		
ροδάκινο		
ρύζι		
σαλάτα		
μπιφτέκι		
σοκολάτα		
σούβλα		
σουβλάκια		
σούπα		
σταφύλι		
τούρτα		
τσάι		
γαριδάκια		
τσιπς		
τυρί		

Deviations in lexical development of Greek-speaking infants and toddlers

SOFIA PARIZI[1], ARETH OKALIDOU[2]

ARGYRO CHACHOUDI[3] & KAKIA PETINOU[4]

ABSTRACT The present research is a first investigation of the development of receptive and expressive vocabulary in Greek-speaking children, aged 0;6-3;6 years, who were characterized as late-talkers (LT) due to a significant deviation of their vocabulary scores from the mean score of their typically-developing peers (TD). The present work is part of a larger project concerning the greek adaptation of a parent questionnaire named Cypriot–Greek Lexical Acquisition Checklist (CYLEX) (Petinou, Hadzigeorgiou & Minaidou, 1999). Within-group comparisons between receptive and expressive vocabulary are drawn for both LT and TD children. In addition, the influence of demographic factors on vocabulary scores, such as gender and parental education level, was examined. The comparison across type of vocabulary revealed that receptive vocabulary develops prior to expressive in both groups, however, late-talkers have a disproportionately low expressive lexical development as compared to receptive. Moreover, the differences in vocabulary scores among LT and TD children are discussed as a function of demographic characteristics.

Keywords: Greek-speaking late talkers, Greek-speaking toddlers at risk for language impairment, lexical development and delay.

1. *Address*: Department of Education and Social Policy, University of Macedonia.
2. *Address*: Department of Education and Social Policy, University of Macedonia.
3. *Address*: Department of Education and Social Policy, University of Macedonia.
3. *Address*: European University of Cyprus, Diogenous Str., Engomi, P.O. Box: 22006, 1516 Nicosia-Cyprus, Tel.: +0035-22713117. E-mail: K.Petinou@euc.ac.cy